

Veiledning til arbeidsgivere og yrkesgrupper med kritiske samfunnsfunksjoner ved råd om innendørsopphold pga. radioaktivt utslipp til luft

Anbefalingene er rettet mot arbeidsgivere og den enkelte ansatte i yrke med kritisk samfunnsfunksjon. For selvstendig næringsdrivende bør den enkelte gjøre samme vurderinger som en arbeidsgiver og følge de konkrete rådene som er gitt under.

Ved et atomuhell kan det bli utslipp av radioaktive stoffer til luft som spres videre med vinden. Kriseutvalget for atomberedskap (KU)¹ kan da gi råd til befolkningen i et gitt område om å oppholde seg innendørs **i inntil to døgn** for å beskytte seg mot radioaktiv stråling. Rådet vil formidles via media, dsa.no, KU-etatens nettsider og sosiale mediekanaler, og via Statsforvaltere til kommunene.

Det er ikke forbundet med akutt helsefare å oppholde seg utendørs i den perioden radioaktive luftmasser passerer over et område, men innendørsopphold vil redusere strålingseksponeringen og derved risikoen for å få kreft senere i livet. Råd om innendørsopphold vil kun bli aktuelt dersom det skjer atomuhell i Norge eller Norges naboland. For utslipp fra land lengre unna, vil dette rådet ikke bli nødvendig pga. stor avstand og fortykning av stoffene i luft før de når Norge.

Ved et generelt råd om å holde seg innendørs, er det likevel en rekke kritiske samfunnsfunksjoner som må opprettholdes. Det betyr at enkelte må oppholde seg utendørs enten for å få utført arbeidet eller for å komme seg til/fra arbeidsplassen, til tross for at konsentrasjon av radioaktivitet i luft kan være forhøyet. I følge [DSBs rapport](#) om samfunnets kritiske funksjoner omfatter dette bl.a. personer som jobber innen (*listen er ikke uttømmende*):

- Lov og orden
- Redningstjeneste (som ikke skal håndtere skadestedet²)
- Helse og omsorg
- Forsyningssikkerhet
- Vann og avløp
- Kraftforsyning
- Transport
- Elektronisk kommunikasjon og tjenester

Det er derfor viktig at arbeidsgivere og yrkesgrupper er forberedt på en slik mulig situasjon. Under følger konkrete råd til arbeidsgivere og til den enkelte arbeidstaker/selvstendig næringsdrivende.

¹ KUs medlemmer er DSA, DSB, POD, Forsvaret, Mattilsynet, Helsedirektoratet, Kystverket og Utenriksdepartementet

² For innsats på skadestedet henvises det til [Håndbok for nødetatene](#), [Nasjonale faglige retningslinjer for håndtering av personskade ved CBRNE-hendelser](#) og [Veiledning om inntak av jodtabletter for innsattpersonell](#).

Anbefaling til arbeidsgivere

Arbeidsgiver har etter arbeidsmiljøloven en plikt til å sørge for et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Arbeidet må derfor organiseres slik at arbeidstakernes helse, miljø og sikkerhet blir ivaretatt. For å sikre at arbeidstakerne som skal oppholde seg utendørs har et forsvarlig arbeidsmiljø, må arbeidsgiver sørge for at de er utstyrt med hensiktsmessig verneutstyr³, og at det er gitt opplæring og føringer for bruk av utstyret. Dette gjelder både private og offentlige virksomheter, og for frivillige organisasjoner.

Etter arbeidsmiljøloven har arbeidsgiver plikt til å sørge for at det utføres systematisk helse, miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheten⁴. Dette innebærer blant annet at arbeidsgiver skal kartlegge farer og problemer, og på den bakgrunn foreta risikovurdering og utarbeide planer og tiltak for å redusere risikoen.

I sammenheng med arbeidsgivers kartlegging og vurdering av risiko bør følgende forhold vurderes for eventuelle tilfeller der KU gir et generelt råd om innendørsopphold:

- om virksomheten har arbeidsoppgaver som er av en slik art at det må utføres selv om det er gitt råd om innendørsopphold,
- hvilke arbeidsoppgaver som kan utsettes eller utføres hjemmefra til råd om innendørsopphold opphører (1-2 døgn),
- om arbeidsoppgavene som må utføres, og som ikke kan utføres hjemmefra, innebærer lengre, eller flere, opphold utendørs.

Dersom kartlegging og risikovurdering tilsier at arbeidstakere vil, eller kan forventes å måtte oppholde seg utendørs, må virksomheten iverksette tiltak for å redusere strålingseksponeringen og derved risikoen for helseskader. Tiltak er f.eks. hensiktsmessig verneutstyr og jodtabletter. Jodtabletter er kun aktuelt for arbeidstakere under 40 år og kun dersom Kriseutvalget for atomberedskap har gitt beskjed om at jodtabletter skal inntas. Arbeidsgiver skal utarbeide planer og retningslinjer for bruk av jodtabletter og verneutstyr.

Selv om arbeidsgiver i utgangspunktet ikke har ansvar for arbeidstakernes helse, miljø og sikkerhet når de reiser til og fra arbeidsplassen, bør det vurderes om det også skal iverksettes tiltak som sikrer arbeidstakernes helse ved reise til/fra arbeidsplassen.

Når råd om innendørsopphold er gitt, skal arbeidsgiver:

- organisere arbeidet slik at så få som mulig må oppholde seg utendørs, og sørge for at utendørsoppholdet blir så kort som mulig
- tilby verneutstyr og jodtabletter til arbeidstakere som trenger dette
- vurdere hvilke ansatte som skal arbeide utendørs. Gravide og ammende arbeidstakere skal unntas fra arbeid som medfører utendørsopphold⁵.
- føre register over arbeidstakere som oppholder seg utendørs. Registeret skal inneholde opplysninger om navn, adresse, fødselsnummer, nåværende arbeid, utendørsoppholdets varighet og sted, og individuelt målte stråledoser. Siste punkt gjelder kun dersom de ansatte allerede er innrullert i Nasjonalt Yrkesdoseregister.⁶

³ Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 15-1

⁴ Arbeidsmiljøloven § 3-1

⁵ Arbeidstilsynets kommentar til forskrift om utførelse av arbeid § 7-4 første ledd:

<https://www.arbeidstilsynet.no/regelverk/forskrifter/forskrift-om-utforelse-av-arbeid/2/7/7-4/>: Ved fare for ioniserende stråling har arbeidsgiveren plikt til å omplassere gravide kvinner til arbeid hvor de ikke utsettes for yrkesmessig eksponering for ioniserende stråling

⁶ <https://dsa.no/straling-i-industri-og-forskning/nasjonalt-yrkesdoseregister>

Anbefaling til den enkelte arbeidstaker/selvstendig næringsdrivende:

Dersom du må ut for å utføre arbeid eller reise til/fra arbeidsplassen:

- For de under 40 år: ta jodtabletter dersom Kriseutvalget for atomberedskap har gitt råd om å ta jod.
- For å redusere innåndingen av radioaktive partikler, bruk tett støvmaske/ånedrettsvern (fortrinnsvis FFP2 eller FFP 3)
- For arbeid utendørs: Bruk engangs overtrekksdresser. Disse vil beskytte mot radioaktivt støv.
- Ved regnvær: Bruk regntøy med hette som kan spyles, vaskes eller kastes etterpå. Regn vil vaske ut radioaktivitet fra luften slik at mer fester seg til kroppens klær, hud og hår dersom regntøy ikke benyttes.
- Unngå å gå inn til brukere eller kunder med sko på, bruk eventuelt sko-overtrekk for å unngå å bringe radioaktive partikler inn.
- Vask hender og ansikt grundig når du kommer inn, uten å skrape opp huden. Dette vil fjerne evt. radioaktivt støv.
- *Dersom virksomhetene har en etablert avfallshåndtering for lavradioaktivt avfall (f.eks. på sykehus) kastes brukt verneutstyr der. Hvis ikke, kastes det i restavfallet utendørs.*
- Etter lengre utendørsopphold uten overtrekksdress eller regntøy anbefales tøybytte, dusj og hårvask. Ikke bruk balsam som kan fiksere de radioaktive stoffene til håret. Klærne skal vaskes i maskin som normalt, enten på arbeidsplassen eller hjemme. Sko tørkes av med en fuktig fille som kastes i restavfallet utendørs etterpå.
- Ved bruk av kjøretøy: Reduser bruk av ventilasjon, men overhold trafikkreglene og sørg for tilstrekkelig sikt. Partikkelfilter på ventilasjonssystem vil redusere eksponeringen noe. Brukt verneutstyr tas av og kastes i restavfall utendørs før bruk av kjøretøy (eller ev. i virksomhetens avfallshåndtering for lavradioaktivt avfall, dersom det er etablert).

For nærmere informasjon om arbeidsmiljøloven med forskrifter se:

<https://www.arbeidstilsynet.no/regelverk/lover/arbeidsmiljoeloven/> og <https://www.arbeidstilsynet.no/regelverk/forskrifter/>

For nærmere informasjon om atomberedskap og tiltak se: dsa.no/atomberedskap